

СОЦІОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО СУДДІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена розгляду актуальних питань психологічної сутності правозастосовної діяльності судді. Розкривається соціономічний зміст суддівської діяльності. Визначаються провідні психологічні детермінанти професійної компетентності судді. Окреслюються шляхи формування професійно-психологічної готовності правника до суддівської діяльності. Можна констатувати, що комунікативні якості судді, як суб'єкта соціономічної професійної діяльності, зумовлені особливостями професійного спілкування – в тому числі прогнозування можливих варіантів поведінки співрозмовника, наявністю індивідуальних „технік” спілкування, вміннями встановлювати психологічний контакт з елементами роліової поведінки. Це обумовлює особливі вимоги до професійно-психологічної підготовленості судді, яка виступає основою його психологічної готовності до соціономічних особливостей правозастосовної діяльності.

Ключові слова: *соціономічна професія, суддя, правозастосовна діяльність, професійна компетентність, комунікація, взаємодія, професійно важливі якості.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах реформування судової та правової системи України набуває актуальності питання про створення оптимальних форм кримінального судочинства, які б передбачали перебудову діяльності судових органів, їх гуманістичне спрямування у бік захисту прав і свобод особи. Судовій діяльності завжди відводиться особливе місце в теорії і практиці кримінального процесу, оскільки виключно до повноважень суду можна віднести вирішення основного питання – винність особи та індивідуалізації її покарання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виходячи з соціономічного характеру всієї правозастосовної діяльності, окремою проблемою стає професійна компетентність судді, діяльність якого неможлива по за комунікації з іншими учасниками кримінального провадження. А отже, взаємодія є одним із центральних у системі психологічного знання про професійну комунікацію суддів. Результатом професійної взаємодії завжди є налагодження певних стосунків з іншими людьми, відповідно - реалізація своїх професійних обов'язків. Завдяки ефективній взаємодії здійснюється інтегра-

ція людей, виробляються норми поведінки, взаємодії. Таким чином, організація ефективної взаємодії є основною умовою ефективності будь-якої соціономічної професії, і тим паче у сфері правозастосовної діяльності.

Тому актуальність даної проблеми зумовлена тим, що по теперішній час існує нагальна потреба проведення глибокого аналізу різних сфер структури особистості судді на предмет визначення детермінантів формування та функціонування комунікативної компетентності, та підготовки на основі цього ряду пропозицій, щодо оптимізації процесу професійно-психологічної підготовки правників. Це пояснюється й тим, що для вирішення питань, які з'ясовуються суддею, правильного прийняття рішення та, у випадку призначення справи до судового розгляду, правильного вирішення питань щодо відповідної підготовки провадження, суддя зобов'язаний досліджувати особистість обвинуваченого, потерпілого, взаємовідносини між ними до та після вчинення злочину тощо. Для досягнення цих цілей суду необхідно мати якнайбільше даних про особистість підсудного, його позитивні й негативні якості, їхнє співвідношення в момент зародження злочинного наміру та реалізації цього наміру в конкретний злочин. Це й висуває підвищені вимоги до психологічної компетентності судді залученого до соціономічної діяльності, яка поєднує у собі як систему «людина-людина», так і «людина-право».

Загалом, як зазначає С. Д. Максименко, діяльність – це свідомо активність, що виявляється в системі дій, спрямованих на досягнення поставленої мети [12, С. 70]. Окрім того, діяльність характеризується певною структурою, складається з множини дій та операцій, що детермінуються зовнішніми умовами. Відповідно до цього діяльність розглядається як відкрита система, що залежить від функціонування інших систем, що на неї впливають та з нею взаємопов'язані. Все це з огляду на вимоги професії до особистості фахівця дозволяє встановити відповідні психологічні професійно-значущі якості. А зрозуміти закономірності системогенезу професійної діяльності, як зазначав В.Д. Шадриков, без аналізу того, яким чином діяльність переломлюється у професійно-важливих якостях і чому ці якості людини формуються в діяльності – неможливо [16].

Є.А. Клімов, надаючи у своїй класифікації професій характеристику правоохоронної діяльності зазначав, що ця діяльність належить до професій типу “людина – людина”, тобто домінуюче значення в ній має система просоціальних ціннісних орієнтацій, виражена потреба у спілкуванні, уміння організувати та ефективно впливати на спільну діяльність, комунікативні здібності особистості, розвинена рефлексія та емпатія, здатність до швидкого встановлення контактів та успішної взаємодії. Відповідно до особливостей

основних цілей діяльності професія правоохоронця належить до класу гностичних (розпізнати, визначити). [7]

Ще на початку ХХ століття розпочинали наукові дослідження з вивчення окремих аспектів вдосконалення професійної діяльності в контексті вікової та загальної психології Г. Мюнстерберг, О. Ліпман, В. Штерн та ін. У другій половині ХХ століття, коли виникла нагальна потреба розвитку окремих напрямів професійної психології, зокрема, юридичної психології, психології діяльності в особливих умовах, започаткували масштабні дослідження такі науковці, як М.І. Д'яченко, Є.О. Климов, Г.В. Ложкін, Б.Ф. Ломов, О.М. Столяренко, А.В. Тімченко, М.І. Томчук та ін.. Проте аналіз наукових праць показує, що велика кількість проблем удосконалення професійного становлення суб'єктів правозастосовної діяльності, і зокрема суддів, залишається ще й досі недостатньо вирішеною.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Слід згадати, що психології судової діяльності приділялася велика увага ще видатним правником А.Ф. Коні, який зробив великий внесок в її розвиток. Зокрема, вже в ті часи він підкреслював: щоб займати суддівське крісло, необхідно володіти рисами характеру, які б дозволили протистояти тиску, проханням, впливу оточення, голосу «суспільної пристрасті», який маскується під голос «суспільної думки» [9, С. 41].

Розпорядження судовою владою, вирішення соціальних конфліктів, відновлення справедливості висувають підвищені вимоги до професійних якостей судді. Відтак, необхідність дослідження психологічних закономірностей, які виникають у суді, зумовила виникнення наукового напрямку – психології судової діяльності. У зв'язку з цим особливості діяльності судді, специфіка провадження кримінального процесу, взаємовідносини учасників під час розгляду справи – все це знаходить своє відображення у психології судової діяльності, яка, на думку В.Ю.Шепітька, є частиною судової психології, котру традиційно розглядають як галузь юридичної психології [17, С. 3].

У свою чергу В.О. Коновалова досліджує комплекс питань, пов'язаних із психологічними сторонами судово-слідчої діяльності в особливій частині правової психології, точніше – психології судочинства. До таких питань вона відносить проблемні питання психологічної характеристики процесуальної діяльності, що розглядаються як визначальні в організації судово-слідчої діяльності професійні якості осіб, які здійснюють судочинство, психологічні основи доказу, організації і планування слідчої і судової роботи [10, С. 23].

Інші фахівці з юридичної психології відносять до особливостей судочинства і засновані на їх пізнанні вимоги до особистості фахівця-юриста, психологічні методи й засоби вдосконалення суддівського

виду діяльності та визначення психологічних закономірностей діяльності у сфері правозастосовних і правоохоронних відносин розглядають як складові елементи «психології юридичної діяльності», виділяючи її в самостійний напрямок юридичної психології.

Таким чином, психологічні особливості діяльності судді при попередньому розгляді кримінальної справи досліджує психологія судової діяльності, яка виявляє закономірності, пов'язані з психічною діяльністю судді та всіх інших осіб, що беруть участь у попередньому розгляді справи, виховний вплив процесу на обвинуваченого, роль суспільної думки та її вплив на суддів, і є складовою судової психології та психології юридичної діяльності.

В судовій психології діяльність із розгляду кримінальних проваджень прийнято розглядати як структуру, що базується на самостійності пізнавальної, конструктивної, комунікативної, виховної, організаторської, посвідчувальної діяльності [4, С. 50].

Н.В. Радутна, досліджуючи діяльність судді, дійшла висновку, що суддя здійснює зазвичай такі види діяльності: проектну – планування судового розгляду; пізнавальну – розгляд кримінальної справи; ідеологічну – здійснення виховної ролі суду; комунікативну – спілкування в судовій колегії, в колективі суддів, із громадянами і т. ін.; організаційну [14, С. 45]. Як ми бачимо, саме соціономічний характер суддівської діяльності накладає певні вимоги до самого суб'єкта правозастосовної діяльності.

Велике значення у цьому плані має розуміння соціальних функцій, які особа виконує у зв'язку зі здійсненням правосуддя. Велике соціальне значення цих функцій визначає соціономічну модель судді, що включає багато напрямків діяльності по забезпеченню правосуддя, в тому числі соціальний, організаційний, комунікативний, реконструктивний та засвідчувальний. Різноманітність наведених характеристик зумовлює складність даної соціономічної професії, пов'язаної з діяльністю по забезпеченню правосуддя, її багатоаспектну направленість [3, С. 412].

Базовою характеристикою всіх соціономічних професій є комунікативна компетентність суб'єкта діяльності. Таким чином, комунікативність судді можна віднести до психологічних рис, які визначаються різнобічністю та винятковим характером його діяльності. Це можна пояснити тим, що взаємодія судді відбувається на різних рівнях, із різними віковими категоріями людей, які мають різне процесуальне становище, і ефективність такої комунікації потребує знання і психології людини, і психологічних особливостей, зумовлених віком і процесуальним становищем (психологія обвинуваченого, психологія потерпілого, психологія прокурора та адвоката).

В основі комунікативної діяльності на стадії розгляду кримінального провадження лежить вміння встановлювати психологічний

контакт, що розглядається В.О. Коноваловою як почуття взаємної прихильності, викликане різними обставинами (природними та штучно створеними) і є початком активної комунікації [10, С. 53].

В комунікативній сфері діяльності судді, за допомогою якої він реалізує соціально-психологічні функції, О.М. Бандурка виділяє інформаційний аспект, де особливо важливі такі якості, як здатність до висловлювань, передачі й прийняття вербальної інформації, вербальна ерудиція, вміння вести діалог і монолог; а також інтерактивний аспект, за допомогою якого суддя організовує взаємодію з іншими учасниками судового процесу – з колегами та іншими учасниками [1, С. 186].

Можна дійти висновку, що суддя як особа, наділена владними повноваженнями, повинен володіти такими особистими якостями, як витримка, життєва мудрість, розсудливість, терпеливість, вимогливість тощо, адже нерідко у ході судового процесу розгляду кримінального провадження відтворюються драматичні й трагічні події, які тягнуть за собою конфліктність, замкнутість, агресію учасників, що може негативно вплинути на перебіг наступної стадії процесу – прийняття рішення.

Регуляція міжособистісних відносин у процесі судового розгляду кримінального провадження вимагає від судді не тільки правового професіоналізму, але й психологічної підготовленості та загальної культури спілкування. На всі неприпустимі в суді ситуації суддя повинен реагувати своєчасно, тактовно, але жорстко і процесуально обґрунтовано, щоб покласти край усім проявам конфліктності й агресивності в міжособистісних відносинах, охороняти процес від непотрібних емоційних сплесків і вводити його в раціональне русло. При цьому неприпустимі грубість, зарозумілість, моралізаційні зауваження, нотації і повчання, принижуючі особисту гідність.

Одержання інформації судом передбачає необхідність комунікації у формі соціальної взаємодії через спілкування. У психології спілкування визначається як здійснювана знаковими засобами взаємодія суб'єктів. Спілкування судді на стадії попереднього розгляду організується відповідно до законів спілкування в цілому, але має значну специфіку, зумовлену змістом питань, які вирішуються на цій стадії кримінального процесу. Так, зокрема у судовій діяльності спілкування здійснюється в межах процедури, при якій відбувається визначення процесуального положення учасників, предмета спілкування [17, С. 74].

Комунікативна діяльність як міжособистісні зв'язки і процес спілкування між людьми в роботі судді набуває своїх особливостей і виявляється, насамперед, у службовій взаємодії. Виходячи із функцій спілкування, можна впевнено екстраполювати їх на суддівську діяльність. Так, визначаються наступні функції, як-то: когнітивна,

тобто пізнання інформації, що реалізується й у пізнавальній діяльності; перцептивна – сприймання об'єкта професійної взаємодії; інтерактивна – взаємодія, в процесі якої здійснюється взаємний вплив, організовується взаємодія задля обміну інформацією [18]. Безумовно, що в судовій практиці ці функції існують в поєднанні і тісному взаємодетермінуючому переплетенні.

Так само й аналітична діяльність судді вимагає не тільки юридичної, але й психологічної підготовки, знання загальних соціально-психологічних особливостей поведінки людей в умовах соціальної групи, закономірностей їх пізнавальної й реконструктивної діяльності [8, С. 47]. Адже саме у взаємодії з людьми на стадії судового розгляду виявляється комунікативний аспект діяльності судді. Ця взаємодія відбувається у межах процесуального регулювання, і суддя є його головним організатором. При цьому реалізуються такі якості судді, як уважність, емоційна стабільність, уміння слухати й розмовляти. Таким чином, діяльність судді поєднує в собі елементи діяльності адміністратора, керівника й елементи діяльності вченого-дослідника.

Загалом психологія є наукою про відображенням людиною навколишньої дійсності в процесі її активної діяльності. У свою чергу правосуддя, яке більшою мірою, ніж багато інших видів діяльності, виступає специфічною сферою взаємодії між людьми, пов'язано з цілим рядом соціально-психологічних явищ, наприклад, ефективністю діяльності соціальних груп, особливостями оціночних суджень у групі, сприйняттям і розумінням людьми один одного, переконливістю, авторитетністю, соціально-психологічною роллю особистості та інше [3].

Як відомо, ефективність розгляду кримінального провадження в суді залежить від ретельності та компетентності проведення її попереднього розгляду. Адже в судовому засіданні так чи інакше застосовується та модель події, яка була досліджена, сформована суддею ще на стадії попереднього розгляду кримінального провадження. Наявність уже відновленої моделі події в матеріалах досудового слідства суттєво полегшує пізнання всіх фактів, їх всебічне дослідження. Однак ця модель завжди може сприйматися судом тільки як вірогідна істина, що обов'язково підлягає перевірці та дослідженню в кожному її окремому елементі.

Окрім того, ефективність попереднього розгляду кримінальної справи залежить також від професійності, психологічної підготовки та спеціальної тактики поведінки судді. Попередній розгляд кримінальної справи можна розглядати як попередньо-пізнавальний, комунікативний та контрольний процеси, що висувують суттєві вимоги до пізнавальної сфери, мислення, соціально-психологічних якостей, юридичної грамотності судді.

Усі факти розслідування події повинні усвідомитися в системі причинно-наслідкових зв'язків, і не один факт не винен залишитися без пояснення. Як зазначає з цього приводу О.Д.Ситківська, необхідно поставити себе в становище підсудного і подивіться навколо його очима перед злочином, у момент вчинення злочину, після нього. Після цього слід зробити теж саме по відношенню до кожного зі співучасників, до потерпілих, до свідків, роль яких може бути ще не зовсім зрозуміла. Також судді необхідно з'ясувати вірогідні вчинки, ймовірні умови місця та часу. Це може відкрити судді те, що захищавлені люди намагалися приховати від слідчого [15, С. 83].

Процес міжособистісного сприйняття у соціономічних професіях тісно пов'язаний з емоційною сферою, адже розуміння почуттів допомагає адекватному розумінню інших людей. Уміння сприйняти почуття іншої людини як власні, здатність до емоційного відгуку - необхідний компонент спілкування та специфічний засіб пізнання людини людиною. Цей феномен називається емпатією та дозволяє судді ефективніше налагоджувати взаємодію на основі розуміння глибинних психологічних станів об'єкта.

Деякі дослідники протиставляють емпатію розумінню людини людиною. Емоційна природа емпатії виявляється саме в тому, що ситуація іншої людини не стільки «продумується», скільки «відчувається». Але без емпатії навряд чи можливе адекватне розуміння, тому вона виступає підґрунтям комунікативної компетентності судді. Емпатія сприяє збалансованості міжособистісних стосунків, тому її розвиток виступає ключовим фактором успіху в соціономічних видах діяльності. Прояв емпатії в спілкуванні свідчить про загальну установку не стільки на розуміння формального боку спілкування, скільки на входження в його прихований зміст, психічний стан іншої людини, що відображається передусім невербальними засобами - інтонацією, жестами.

Відмінність між почуттями і змістом спілкування не завжди можна простежити. Розуміння та адекватна відповідь на емоційні вияви важливі тому, що у процесі взаємодії люди, як правило, обмінюються тим, що має для особистості смисл, що найбільш суттєве. Адекватно відображаючи почуття іншої людини, співрозмовник сигналізує їй, наскільки розуміємо її внутрішній стан. Відтак, продуктивність професійного спілкування і розуміння суті справи залежить у таких випадках не тільки від фактичної інформації, а й від установок, почуттів, емоційних виявів, які фіксує суддя у процесі комунікативної взаємодії.

Н.В.Басова зазначає, що емпатійні якості розвиваються тим інтенсивніше, чим багатшими й різноманітнішими є уявлення про інших людей. Розуміння інших пов'язане з розумінням самого себе, тому, прагнучи пізнати себе, мотиви своїх учинків, людина вдається-

ся до аналогій. Крім того, подібні вчинки інших людей викликають різні переживання та емоційні вияви [2, с. 54]. Хоча інколи безпосереднє використання особистого досвіду для пояснення поведінки інших людей призводить до атрибутивних помилок в інтерпретації міжособистісної взаємодії.

Отже, ці особливості також висувають низку вимог щодо професійно-важливих психологічних та особистісних якостей судді. Так, М.М. Квачахія вказує, що піднесені до рівня закону етичні норми, а також правила поведінки судді, детерміновані завданнями і змістом його взаємодії з іншими особами, створюють досить надійні умови належного провадження у справі. Це насамперед, такі етичні норми, як тактовність, коректність, витриманість, зібраність, врівноваженість, спокійність, цілеспрямованість, не допущення у своїй діяльності погроз, грубощів [6]. Під взаєморозумінням розуміється сприймання зовнішніх ознак партнера по спілкуванню та зіставлення їх з його особистісними характеристиками, інтерпретацію на цій підставі його поведінки. Ефективність взаєморозуміння залежить від тієї інформації, яку суб'єкти взаємодії одержують один від одного, що й визначає перцептивну функцію комунікативної взаємодії [11].

Тому на стадії судового розгляду важливо не обмежуватися суто формально-логічним групуванням і оцінкою отриманих даних та результатів, а переміщуватися в область етичних взаємовідносин, а саме: встановлення довірчого контакту з учасниками судового процесу, подолання в них почуття скутості, невпевненості та багато інших перепон, що стосуються моральної сторони як самого злочину, так і учасників судового розгляду кримінального провадження. І, як слушно зазначав А.Ф. Коні, з усіх обставин справи найважливішою безумовно є особа підсудного, з його добрими та поганими властивостями, з його поневіряннями, моральними стражданнями [9]. Окрім того, визначення зазначених властивостей є для кожного судді первинним обов'язком, адже саме на цій стадії кримінального процесу відбувається формування загального уявлення в обвинуваченого, потерпілого та інших учасників судового процесу про його незалежність, справедливість та неупередженість.

Таким чином, визначаючи важливість чіткої та правильної взаємодії судді з учасниками кримінального процесу у судовому попередженні, і беручи до уваги труднощі, які можуть виникнути у процесі реалізації комунікативного компоненту соціономічної діяльності, вважаємо за доцільне у процесі навчання суддів приділяти особливу увагу питанням вдосконалення навичок взаємодії (впровадження спеціальних професійно-психологічних тренінгів та інших інноваційних інтерактивних технологій).

Можна констатувати, що комунікативні якості судді, як суб'єкта соціономічної професійної діяльності, зумовлені особливостями професійного спілкування – в тому числі прогнозування можливих варіантів поведінки співрозмовника, наявністю індивідуальних „технік” спілкування, вміннями встановлювати психологічний контакт з елементами рольової поведінки. У цих умовах психологічні вимоги до особистості судді не тільки високі, але й неоднорідні, бо передбачають наявність у фахівця сукупності якостей, що рідко поєднуються в одній особі (емпатійність, швидкість реагування та аналітичний склад розуму, стриманість та рольова комунікативність тощо). Звичайно, відсутність деяких із них може компенсуватися за рахунок індивідуального стилю діяльності, але не завжди і не повною мірою (наприклад, професійна компетентність не може врівноважити моральну нестійкість). Це обумовлює особливі вимоги до професійно-психологічної підготовленості судді, яка виступає основою його психологічної готовності до соціономічних особливостей правозастосовної діяльності.

Надаючи належне питанню професійної підготовленості фахівців, автори зазвичай виділяють поняття підготовленості як невід'ємну складову професійної готовності [5]. При цьому, у найбільш широкому сенсі в психологічній літературі професійна підготовленість розуміється як сукупність необхідних для виконання професійної діяльності знань, вмінь та навичок, що набуваються в процесі професійної підготовки фахівця [13].

Як ми бачимо з аналізу викладених чинників соціономічного характеру діяльності судді, незважаючи на те що вони притаманні всім напрямам правозастосовної діяльності, проте й містять власну специфіку, яка, преломляючи їх через функціональні особливості, наповнює ці чинники автентичним змістом. Це висуває низку вимог щодо професійно-значущих якостей судді, що має враховуватися як на стадії професійного відбору, так і в період фахового навчання у юридичних навчальних закладах.

Слід наголосити, що психологічна готовність до соціономічної діяльності ґрунтується на психологічній підготовці, результатом якої стає психологічна підготовленість, яка, у свою чергу, складається з:

1. Загальної психологічної культури судді.
2. Професійно-психологічної підготовленості судді, що в свою чергу, представлена:
 - А) професійно-психологічною витривалістю;
 - Б) професійно розвиненими психологічними якостями і властивостями.

Тому структура психологічної підготовки судді до специфічних умов соціономічної діяльності повинна бути представлена:

1) загальною психологічною підготовкою – формування базисних соціально-етичних якостей, професійних цілей і цінностей культури, що передбачає вміння вирішувати професійні завдання з урахуванням їх психологічних аспектів, повагу до людини, орієнтацію на розуміння її психології, прагнення до наукового вивчення психологічних аспектів життєвих ситуацій;

2) професійною (спеціальною) психологічною підготовкою – розвиток і тренування спеціально-фахових професійно значущих якостей, необхідних для професійної компетентності судді.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Таким чином, у процесі професійно-психологічної підготовки формується готовність до службової діяльності як системна якість особистості, що є важливою умовою ефективної службової діяльності працівника. На основі знань та навичок, що відносяться до правозастосовної діяльності, формуються професійні уміння, які забезпечують здатність судді ефективно виконувати дії у відповідності до мети та специфічних умов соціономічної діяльності. Найбільш перспективним у навчанні, як нами вже зазначалося, є системно-структурний підхід, на основі якого розвивається моделювання, рольові ігри, соціально-психологічний тренінг та інше.

Список використаних джерел

1. Бандурка А.М. Юридическая психология : учебник / А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, Е.В. Землянская – Х. : изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. – 596 с.
2. Басова Н.В. Педагогика и практическая психология / Н.В.Басов. - Ростов-на Дону: Феникс, 2000. – 416 с.
3. Васильев В.Л. Юридическая психология : учебник для студентов вузов, обучающихся по спец. “Юриспруденция” / В.Л. Васильев– [5-е изд., доп. и перераб.]. – СПб. : Питер, 2004. – 654с.
4. Дулов А. В. Судебная психология: учебное пособие / А. В. Дулов – [2-е изд., испр. и доп.] – Минск : Вышэйш. шк., 1975. – 464 с.
5. Дяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности. -Мн: Изд-во БГУ, 1976. - 173 с.
6. Квачахія М.М. Система умов оптимального виконання слідчої роботи // Сучасні проблеми держави та права. – К.: Вид-во “Либідь” при Київ. ун-ті, 1990. – С.172 – 174.
7. Климов Е.А. Психология профессионала. – М.: Изд-во НПО “МОДЭК”, 1996. – 400 с.
8. Колбая Г.Н. Соотношение предварительного следствия и судебного разбирательства / Г.Н. Колбая – М. : Юрид. лит., 1975. – 152 с.
9. Кони А.Ф. Избранные труды и речи / А.Ф. Кони; сост. И.В. Потапчук. – Тула : Автограф, 2000. – 640 с.
10. Коновалова В.Е. Правовая психология : учеб. пособие для студентов юридических вузов и факультетов / В.Е. Коновалова – Х. : Основа, 1990. – 198 с.
11. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – 304 с.

12. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посібн. / С. Д. Максименко, В. О. Солов'єнко – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 256 с.
13. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий. - М.: «Вислая школа», 1984. - 174 с.
14. Радутная Н. В. Народный судья: Профессиональное мастерство и подготовка / Н. В. Радутная – М. : Юрид. лит., 1977. – 144 с.
15. Ситковская О.Д. Психология уголовной ответственности / О.Д. Ситковская – М. : Норма, 1998. – 285 с.
16. Шадриков В.Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. - М.: “Наука”, 1982. – 133 с.
17. Шепітько В. Ю. Психологія судової діяльності : навч. посібник / В.Ю. Шепітько – Х. : Право, 2006. – 160 с.
18. Юридична психологія: Підручник / За заг.ред.Л.І.Казміренко, Є.М.Моїсєєва. /Кол.авт. Александров Д.О.,Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін. – К.:КНТ, 2007.-360с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bandurka A.M. Yurydycheskaia psykholohyia : uchebnyk / A.M. Bandurka, S.P. Bocharova, E.V. Zemlianskaia – Kh. : yzd-vo Nats. un-ta vnutr. del, 2002. – 596 s.
2. Basova N.V. Pedahohyka y praktycheskaia psykholohyia / N.V.Basov. - Rostov-na Donu: Fenyks, 2000. – 416 s.
3. Vasylev V.L. Yurydycheskaia psykholohyia : uchebnyk dlia studentov vuzov, obuchaiushchykhsia po spets. «Iurysprudentsyia» / V.L. Vasylev– [5-e yzd., dop. y pererab.]. – SPb. : Pyter, 2004. – 654s.
4. Dulov A. V. Sudebnaia psykholohyia: uchebnoe posobyе / A. V. Dulov – [2-e yzd., yspr. y dop.] – Mynsk : Vysheish. shk., 1975. – 464 s.
5. Diachenko M.Y., Kandibovych L.A. Psykholohycheskye problemy hotovnosti k deiatelnosti. -Mn: Yzd-vo BNU, 1976. - 173 s.
6. Kvachakhiia M.M. Sistema umov optymalnoho vykonannia slidchoi roboty // Suchasni problemy derzhavy ta prava. – K.: Vyd-vo “Lybid” pry Kyiv. un-ti, 1990. – S.172 – 174.
7. Klymov E.A. Psykholohyia professyionala. – M.: Yzd-vo NPO “MODЭK”, 1996. – 400 s.
8. Kolbaia H.N. Sootnoshenye predvartelnogo sledstvyia y sudebnoho razbyratelstva / H.N. Kolbaia – M. : Yuryd. lyt., 1975. – 152 s.
9. Kony A.F. Yzbrannyye trudy y rechy / A.F. Kony; sost. Y.V. Potapchuk. – Tula : Avtohrif, 2000. – 640 s.
10. Konovalova V.E. Pravovaya psykholohyia : ucheb. posobyе dlia studentov yurydycheskykh vuzov y fakultetov / V.E. Konovalova – Kh. : Osnova, 1990. – 198 s.
11. Korniev M.N., Kovalenko A.B. Sotsialna psykholohiia: Pidruchnyk. – K., 1995. – 304 s.
12. Maksymenko S. D. Zahalna psykholohiia : navch. posibn. / S. D. Maksymenko, V. O. Soloviienko – 2-he vyd., stereotyp. – K.: MAUP, 2001. – 256 s.
13. Platonov K.K. Kratkyy slovar systemy psykholohycheskykh poniaty. - M.: «Vysilaia shkola», 1984. - 174 s.
14. Radutnaia N. V. Narodnyi sudia: Professyionalnoe masterstvo y podgotovka / N. V. Radutnaia – M. : Yuryd. lyt., 1977. – 144 s.
15. Sytkovskaia O.D. Psykholohyia uholovnoi otvetstvennosti / O.D. Sytkovskaia – M. : Norma, 1998. – 285 s.

16. Shadrykov V.D. Problemy systemoheneza professionalnoi deiatelnosti. - M.: "Nauka", 1982. - 133 s.
17. Shepitko V. Iu. Psykholohiia sudovoi diialnosti : navch. posibnyk / V.Iu. Shepitko - Kh. : Pravo, 2006. - 160 s.
18. Iurydychna psykholohiia: Pidruchnyk / Za zah.red.L.I.Kazmirenko, Ie.M.Moiseieva. /Kol.avt. Aleksandrov D.O.,Androsiuk V.H., Kazmirenko L.I. ta in. - K.:KNT, 2007.-360s.

Савченко А.В. Социкономические особенности профессионально-психологической готовности к судейской деятельности.

Статья посвящена рассмотрению актуальных вопросов психологической сущности правоприменительной деятельности судьи. Раскрывается социкономическое содержание судейской деятельности. Определяются ведущие психологические детерминанты профессиональной компетентности судьи. Определяются пути формирования профессионально-психологической готовности юриста к судейской деятельности. Можно констатировать, что коммуникативные качества судьи, как субъекта социкономической профессиональной деятельности, обусловленные особенностями профессионального общения - в том числе прогнозирования возможных вариантов поведения собеседника, наличием индивидуальных «техник» общения, умениями устанавливать психологический контакт с элементами ролевого поведения. Это обуславливает особые требования к профессионально-психологической подготовленности судьи, выступает основой его психологической готовности к социкономическим особенностям правоприменительной деятельности.

Ключевые слова: социкономическая профессия, судья, правоприменительная деятельность, профессиональная компетентность, коммуникация, взаимодействие, профессионально важные качества.

Savchenko H.V. Socionomic features of professional-psychological readiness for judicial activities article considers current issues of psychological nature of enforcement activities of judges.

Expands socionomic content of judicial activity. Identify key psychological determinants of professional competence of judges. Outlines ways of creating professional-psychological readiness lawyer to judicial activities. It can be noted that communication as a judge, as the subject socionomic professional activity, due to the peculiarities of professional communication - including the prediction of possible variants of behavior, the presence of individual "techniques for" dialogue of, establish psychological contact with elements of role behavior. In these circumstances psychological requirements personality judge not only High, but for providing the presence of specialists of the aggregate qualities rarely combined within one the person (empathy, velocity response and analytical mind, restraint and communicative role, etc.). Of course, the absence of some of them can be compensated by individual Guest style activities, but not always, i do not complete extent. This makes special demands on the professional and psychological training of judges acting basis of his psychological preparedness socionomic features enforcement activities.

Keywords: socionomic profession, judge, law enforcement activities, professional competence, communication, interaction, professionally important qualities.